

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ І ПАСИВАМИ ПІДПРИЄМСТВ

Від політики управління активами і пасивами підприємства залежить ефективність функціонування підприємства.

Управління активами підприємства являється однією із функцій фінансового менеджменту. Хоча даний напрямок фінансового управління тривалий час ототожнювався із управлінням капіталом, виокремлення блоку управління активами у самостійний напрям у складі загальної системи фінансового менеджменту зумовлене необхідністю розвитку та доповнення методів планування, аналізу, обґрунтування оперативних управлінських рішень та контролю активів [1, с. 112].

Активи підприємства – це його ресурси, які повинні принести підприємству вигоди в майбутньому. Учений І. О. Бланк трактує активи підприємства як «контрольовані підприємством економічні ресурси, сформовані внаслідок інвестованого в них капіталу, які характеризуються детермінованою вартістю, продуктивністю і здатністю генерувати дохід, постійний оборот яких у процесі використання пов'язаний із чинниками часу, ризику та ліквідності» [2, с. 14].

Згідно Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» активи підприємства – ресурси, контрольовані підприємством в результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до надходження економічних вигод у майбутньому [3].

Залежно від характеру участі в господарському процесі й швидкості обороту виділяють необоротні та оборотні активи підприємства.

Оборотні активи – це гроші та їх еквіваленти, які не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання упродовж операційного циклу (або року). Вони обслуговують господарський процес і повністю споживаються протягом одного виробничого циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Всі інші активи є необоротними. Вони складають сукупність майнових цінностей підприємства, що багато разів беруть участь у процесі господарської діяльності та переносять свою вартість на продукцію частинами. У практиці господарювання до необоротних активів відносять майнові цінності всіх видів із тривалим терміном використання та значною вартістю.

Управління активами підприємства являє собою систему принципів і методів розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних з їх

формуванням, ефективним використанням у діяльності підприємства й організацією їх обороту.

Пасиви підприємства – це джерела утворення господарських засобів (активів). Усі такі джерела поділяють на власні та залучені. До власних відносять: власний капітал, забезпечення майбутніх витрат і платежів, доходи майбутніх періодів. Залучені поділяються на довгострокові та поточні зобов'язання.

Власний капітал – частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань [4, с. 462].

Власний капітал засновників поділяється на: реєстрований та нереєстрований. Перший – це статутний, або пайовий, капітал. Другий – додатковий – резервний (страховий) капітал та нерозподілений прибуток (непокритий збиток).

Статутний капітал утворюється за рахунок вкладів (внесків) засновників або учасників. Вкладами можуть бути гроші, будинки, споруди, обладнання, цінні папери, права на користування землею, водою, будинками. Статутний капітал комерційного банку формується за рахунок коштів акціонерів або пайових внесків засновників (учасників) банку.

Стратегія управління капіталом (пасивами) підприємства спрямована на вирішення таких основних завдань:

1. Формування достатнього обсягу капіталу.
2. Оптимізація розподілу сформованого капіталу.
3. Забезпечення умов досягнення максимальної доходності капіталу.
4. Забезпечення мінімізації фінансового ризику.
5. Забезпечення постійної фінансової рівноваги підприємства у процесі його розвитку.
6. Забезпечення належного рівня фінансового контролю.
7. Забезпечення належної фінансової гнучкості підприємства.
8. Оптимізація обігу капіталу.
9. Забезпечення своєчасного реінвестування капіталу.

Основною метою формування капіталу створюваного підприємства є залучення його достатнього обсягу для фінансування придбання необхідних активів, а також оптимізація його структури з позицій забезпечення умов подальшого ефективного використання.

Процес формування політики залучення підприємством позикових засобів включає такі основні етапи:

1. Аналіз залучення і використання позикових засобів у попередньому періоді.
2. Визначення цілей залучення позикових засобів у майбутньому періоді.
3. Визначення граничного обсягу залучення позикових засобів.

4. Оцінка вартості залучення позикового капіталу з різних джерел.
5. Визначення співвідношення обсягу позикових засобів, що залучаються на коротко- і довгостроковій основі.
6. Визначення форм залучення позикових засобів.
7. Визначення складу основних кредиторів.
8. Формування ефективних умов залучення кредитів.
9. Забезпечення ефективного використання залучених кредитів.
10. Забезпечення своєчасних розрахунків за отримані кредити.

В сучасних економічних умовах діяльність кожного господарюючого суб'єкта є предметом уваги широкого кола учасників ринкових відносин (організацій і осіб), які зацікавлені в результатах його функціонування. На основі доступної їм звітно-облікової інформації вказані особи намагаються оцінити фінансовий стан підприємства. Основним інструментом для цього слугує економічний аналіз, за допомогою якого можна об'єктивно оцінити внутрішні та зовнішні відносини об'єкта, що аналізують, охарактеризувати його платоспроможність, ефективність і прибутковість діяльності, перспективи розвитку, а потім за його результатами прийняти обґрунтовані рішення.

В даний час зростає значення фінансової стійкості суб'єктів господарювання. Це значно збільшує роль аналізу фінансового стану підприємства. Для виживання і розвитку підприємства необхідно максимально чітко і ефективно управляти його капіталом. Одна з характерних рис економічних відносин – прагматизм учасників. Будь-яка цінність матеріального або нематеріального характеру, що фігурує в процесі таких відносин, представляє інтерес лише у тому випадку, якщо володіння нею сприяє досягненню якоїсь мети, перш за все, економічного характеру. Основа ділової активності – нарощування економічного потенціалу підприємства.

Література

1. Янковська В. А. Управління активами та пасивами підприємства / В. А. Янковська, А. О. Семенець, С. О. Кузнецова // Фінанси, банки, інвестиції. – 2013. – № 6. – С. 111–114.
2. Бланк И. А. Управление активами и капиталом предприятия / И. А. Бланк. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2003. – 448 с.
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» / Затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 (із змінами та доповненнями).
4. Патута О. С. Особливості формування та використання капіталу підприємства [Електронний ресурс] / О. С. Патута // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – Випуск 11. – С. 461–465. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/11-2016/98.pdf>.